

Kolekcja Stanisława Garczyńskiego. Dar dla Ossolineum

Pod takim tytułem w dniach od 15 czerwca do 8 lipca 2004 r. we wrocławskim Ossolineum była prezentowana wystawa zbiorów inż. Stanisława Garczyńskiego, znanego amerykańskiego kolekcjonera i numizmatyka, pochodzącego ze Lwowa. Zajmująca 2 sale ekspozycja zgromadziła wybrane eksponaty z ogromnego, bo liczącego ponad 3000 egzemplarzy daru, jaki pod koniec 2002 r. otrzymał Gabinet Numizmatyczno-Sfragistyczny Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Była to forma podziękowania za wspaniały i hojny gest.

Kolekcja podarowana Ossolineum była gromadzona już od XIX w. przez przodków S. Garczyńskiego i uzupełniona przez niego w USA w okresie po II wojnie światowej. Sam Stanisław Garczyński jest jednym z założycieli Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego w USA (Polish American Numismatic Association — PANA), które powstało jesienią 1963 r. w Polskim Muzeum w Chicago, oraz twórcą i organizatorem licznych amerykańskich wystaw historycznych prezentujących dzieje Polski poprzez pryzmat historii polskiego mennictwa i medalierstwa. Podstawą tych ekspozycji była jego własna kolekcja.

Zbiór przekazany przez S. Garczyńskiego zawiera oprócz monet, medali i banknotów, także liczne książki i czasopisma numizmatyczne, okazałą kolekcję filatelistyczną, wydawnictwa ilustrujące działalność Polonii Amerykańskiej oraz kopie dokumentów i fotografii obrazujące dzieje kolekcji.

Zorganizowana w barokowych salach Ossolineum wystawa prezentowała wybór

z najcenniejszych i najciekawszych eksponatów daru. W jej obrębie zostały przedstawione różnorodne obiekty, nie tylko numizmatyczne, a całość została podzielona na 9 grup tematycznych, rozmieszczonych w 14 gablotach i na 45 planszach. Pierwszą grupę stanowiły pamiątki i dokumenty ilustrujące działalność S. Garczyńskiego, druga obrazowała zawile losy kolekcji i jej drogę z Dobromila przez Lwów i Katowice do Chicago i Houston, trzecia natomiast obejmowała najliczniejszą grupę za- bytków, jakimi są monety polskie. Najstarsze z nich reprezentowały mennictwo Bolesława Krzywoustego i Władysława Wygnańca, następnie obejrzyć można było emisje Ludwika Węgierskiego i Kazimierza Wielkiego, Jagiellonów oraz królów elekcyjnych. Wśród eksponatów wyróżniały się zwłaszcza piękne monety bite w mennicy w Gdańsku, półkopek Zygmunta Augusta, talary Jana Kazimierza i Augusta II Mocnego, 5 talarów Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym historyczny talar targowicki. Dziewiętnastowieczne mennictwo obrazowały emisje z czasów Księstwa Warszawskiego oraz monety polsko-rosyjskie z okresu Królestwa Polskiego, wśród nich dziesięciozłotówka Aleksandra I z 1823 r. W kolejnej gablocie zgromadzono monety II Rzeczypospolitej, a najpiękniejszym eksponatem była klipa z wizerunkiem Józefa Piłsudskiego. Ciekawostką numizmatyczną była prywatna dwuzłotówka z Matką Boską Częstochowską z 1928 r., wybita na zlecenie Waleriana Amrogowicza w Monachium. Kolekcję monet polskich na wystawie zamykały monety z okresu PRL-u upamiętniające rocznice milenijne i inne ważne wydarzenia, oraz serie poświęcone słynnym rodakom, w tym poczet królów i książąt polskich.

Osobną grupę utworzyły monety wybite przez J. Krajewskiego w prywatnej mennicy Solidarity Mint w Los Angeles. Uwagę zwiedzających zwracały zwłaszcza piękne srebrne 100 000 zł i 200 000 zł z wizerunkami J. Piłsudskiego, T. Kościuszki i F. Chopina.

Następne dwie grupy obejmowały monety obce i antyczne. Mennictwo antyczne reprezentowały denary rzymskie, a europejskie średniowiecze — egzemplarze niemieckie, duńskie, czeskie, litewskie i mołdawskie. Najliczniejsze były jednak emisje nowożytne, pochodzące często z ziem z Polską historycznie związanych: Śląska i Pomorza oraz Prus i Inflant. Ponadto na wystawie znalazły się monety francuskie, piękny talar siedmiogrodzki Zygmunta Batorego, monety hiszpańskie, węgierskie i rosyjskie. Interesujący był bogaty zbiór monet USA, szczególnie album numizmatyczny zawierający dolary typu „Morgan” z lat 1879–1921. Kolekcje monet obcych uzupełniły współczesne emisje pochodzące z różnych krajów i kontynentów: Kanady, Francji, Izraela, Watykanu, Tajwanu i Wyp Bahama.

Wystawa była okazją do zobaczenia ciekawych banknotów, przede wszystkim polskich, od najstarszych asygnat i bonów lwowskich aż po czasy PRL. Do najciekawszych obiektów należał komplet banknotów Rządu Polskiego na emigracji, wydrukowanych w Anglii w 1940 r. i w Nowym Jorku w 1942 r., banknoty Wolnego Miasta Gdańska oraz bony obozu koncentracyjnego w Terezynie.

Medalierstwo i obiekty falerystyczne obejmowały: medale polskie z XIX w. i okresu międzywojennego, zespół medali rocznicowych i milenijnych bitych przez środowisko emigracyjne, medale obce — głównie amerykańskie, kilkanaście odznaczeń, odznak, żetonów i medalików. Uwagę zwracało pamiątkowe odznaczenie American Numismatic Association, nadane Stanisławowi Garczyńskiemu w 1966 r. za zorganizowanie wystawy „Tysiąc Lat Monety Polskiej” w Chicago.

Kolejne gabloty zapępniały obiekty filatelistyczne: znaczki pocztowe, koperty, kartony filatelistyczne itp., wśród których wyróżniają się emisje wydane z inicjatywy Polonii Amerykańskiej dla upamiętnienia rocznic i bohaterów narodowych, m.in. Tysiąclecia Chrześcijaństwa w Polsce.

Książki i czasopisma zostały zaliczone do ostatniej grupy eksponatów. Składały się na nią mało w Polsce znane publikacje polonijne, poświęcone przede wszystkim najnowszemu dziejom Polski i Polaków oraz działalności Polonii amerykańskiej.

Wystawie towarzyszył katalog, opracowany przez pracowników Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego Ossolineum: Elżbietę Baran, Barbarę Butent-Stefaniak, Adama Deglera i Łukasza Koniarka.

Barbara Butent-Stefaniak

Szosta Międzynarodowa Konferencja Numizmatyczna w Supraślu

Już po raz szósty odbyła się w Supraślu Międzynarodowa Konferencja Numizmatyczna, zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Numizmatyczne. Poprzednia konferencja odbyła się tamże w dniach 5–7 IX 2002 r., a jej temat brzmiał: *Pieniądz i banki (tezauryzacja, obieg pieniężny, bankowość) — wspólnota dziejów — Białoruś–Litwa–Łotwa–Polska–Słowacja–Ukraina*. Referaty zostały wydane w tym samym roku. Temat obecnej konferencji to *Pieniądz i wojna, Białoruś–Litwa–Łotwa–Polska–Słowacja–Ukraina*, a odbyła się ona w tradycyjnym wrześniowym terminie, 9–11 IX 2004 r. Na konferencji wygłoszono 27 referatów.

Pierwszego dnia obrady toczyły się jak poprzednim razem w auli Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku, współorganizatora konferencji. Zebranych powitał naprzód gospodarz konferencji, dr Krzysztof Filipow, następnie rektor WSE, prof. Ryszard Horodeński, a ze strony miejscowych władz wicewojewoda podlaski, Jerzy Półjanowicz i wiceprezydent Białegostoku, Krzysztof Sawicki. Do zebranych wystosował list prezes Narodowego Banku Białorusi, który odczytała mgr Irina Maško. Konferencję otworzył prezes PTN, prof. Mariusz Mielczarek, który przewodniczył też pierwszej sesji.

Pierwszy referat wygłosił R. Horodeński (Białystok), napisany wspólnie z dr. Zbigniewem Ejsmontem: *Pieniądz i wojna: inflacja w sytuacji napięć militarnych i politycznych*, poświęcony dziejom najnowszemu. Kolejność dalszych wystąpień uszeregowana była w zasadzie chronologicznie. Okres starożytny rozpo-

czął dr Piotr Niczyporuk (Białystok), który przedstawił opracowany wraz z dr Anielą Talecką temat: *Babiloński kupiec-bankier (tamkarum), a wojna*. Następnie M. Mielczarek (Łódź) zaprezentował *Mennictwo Melos — nietypowy przykład produkcji monet w oblężeniu*. Ostatni referat dotyczący starożytności wygłosił mgr Mateusz Woźniak (Kraków): *Wojny macedońskie na monetach Republiki Rzymskiej, ich rola w tworzeniu propagandy rodowej*. Na tej samej sesji wygłoszono też 2 referaty dotyczące średniowiecza: mgr. Wiesława Kopickiego (Warszawa) *Miecz na średniowiecznych monetach polskich* i prof. Tomasza Panfila (Lublin) *Pan wojny, propozycje metodologiczne*.

Drugą sesję, której przewodniczył dr Zbyšek Šustek (Bratysława), wypełniły w całości referaty dotyczące średniowiecza. Rozpoczął ją mgr Witold Garbaczewski (Bydgoszcz) tematem *Ikonografia krucjatowa na monetach piastowskich*. Następnie mgr Jerzy Piniński (Kaletnik) starał się odpowiedzieć na pytanie: *Skarby wczesnośredniowieczne z ziem polskich świadectwem oszczędzania, wojen czy magii?* Mgr Bogumiła Haczewska (Kraków) przedstawiła *Atrybuty księcia-wojownika na brakteatach polskich*. Mgr Adam Musiałowski (Toruń) wygłosił referat *Mennica toruńska w okresie wojny trzynastoletniej 1454–1466*, a sesję zakończyło wystąpienie mgr. Andrzeja Krzyżanińskiego (Lwów) *Mennictwo Rusi Halickiej w XIV w., a wojny*. Powrót do Supraśla o mało co nie zakończył się wypadkiem autokaru wiozącego uczestników, kierowca dostał udaru mózgu. W związku z tym powrócono na miejsce późno i nie wszyscy wzięli udział w kolacji, która odbyła się w plenerze.

Sesji przedpołudniowej, odbytej już w Supraślu, przewodniczył prof. Stanisłovas Sajauskas (Kowno). W pierwszym referacie mgr Ilja Sztalenkow (Mińsk) zastanawiał się: *Późnolite grzywny (typ trójścienny) reliktem wojny?* Następnie dr Eugenius Ivanaukas (Kowno) omówił zagadnienie: *Monety Zygmunta Augusta i Stefana Batorego w wojnach z Moskwą o Inflanty*, a mgr Władimir Szłapinskij (Lwów) wygłosił referat opracowany wspólnie z Siergiejem Bielopolskim: *Orty i szóstaki lwowskie lat 1656–1657 a wojna*. Na zakończenie sesji Jarosław Dutkowski (Gdańsk) przedstawił *Oblężenie miast w ikonografii*.

Sesji popołudniowej przewodniczył W. Szłapinskij. Rozpoczął ją mgr Eduardas Remecas (Wilno) referatem: *Monety litewskie 1652–1653 — ekonomiczne aspekty emisji wojennych*. Następnie dr Oleg Iow (Mińsk) przedstawił *Skarb z Nieświeża w kontekście wydarzeń wojny północnej*, a mgr Karlis Aizsils (Ryga) *Pieniądz Rygi w wojnie północnej w latach 1709–1710*. Prof. Walentyn Rjabcewicz (Mińsk) omówił *Skarby jako wynik działań wojennych*, a mgr Dalia Grimalauskaite (Wilno) *Straty numizmatyczne na Litwie w XIX–poł. XX w. (okresy powstaniowe i Wielka Wojna)*. Dwa następne referaty poświęcono znaleziskom z wojen XX w. Wygłosiły je I. Maško (Mińsk): *Znaleziska monet z okresu wojny domowej 1917–1920 w zbiorach Muzeum Banku Narodowego Białorusi* i dr Irina Kołobowa (Mińsk): *Znalezisko z 1918 roku ze wsi Czernawce*. Ostatni referat tego dnia wygłosił S. Sajauskas przedstawiając *Pieniądz Darlehnskasse Ost w okresie I wojny światowej*.

Ostatniego dnia konferencji jej uczestnicy wyjechali do Białowieży, gdzie zwiedzili Muzeum Przyrodniczo-Leśne Białowieckiego Parku Narodowego, w którym oglądali faunę i florę tego parku. Następnie w Muzeum Wojska w Białymstoku otwarto wystawę „Pieniądz i wojna”, na której Z. Šustek przybliżył uczestnikom konferencji wystawiony pieniądz zastępczy obozów i więzień komunistycznej Czechosłowacji, a K. Filipow omówił prezentowany na wystawie pieniądz obozów koncentracyjnych i niezwykle rzadkie obiekty związane z finansowaniem podziemia niepodległościowego na Białostocczyźnie w latach 1945–1946 — cegiełki, wykazy i rozliczenia.

Po południu odbyła się ostatnia sesja konferencji. Dwa referaty poświęcone były stratom zabytków numizmatycznych: mgr. Roberta Pieńkowskiego (Wrocław) *Straty numizmatyki polskiej w okresie II wojny światowej* i mgr. Wiktora Kakareki (Grodno) *Straty Muzeum Państwowego w Grodnie w okresie II wojny światowej*. Z kolei mgr Anna Jaworucka-Drath (Kraków) omówiła *Banknoty Powstania Warszawskiego w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie*. Ostatni referat na konferencji wygłosił Z. Šustek: *Pieniądz wojskowy dla Rumunii, Węgier, Czechosłowacji i Polski — aspekty polityczne, gospodarcze i graficzne*. Konferencję podsumował prezes PTN, M. Mielczarek. Poziom konferencji został oceniony wysoko,

a wielu referatom towarzyszyła ożywiona dyskusja. Wieczorem odbył się wieczór pożegnalny, a rano, po śniadaniu, uczestnicy konferencji rozjechali się do domów.

Jerzy Piniński

**Konferencja na niespełnione 75-lecie
Jiřígo Sejbala
(Hustopeče, 29 IX–1 X 2004)**

Siedemdziesięciopięcioletnie urodziny fundatora nowoczesnej numizmatyki morawskiej, a zarazem uznanego w świecie czołowego reprezentanta numizmatyków Republiki Czeskiej, dało przyczynę dla jubileuszowego spotkania naukowego. Organizatorami były: Katedra Historii Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Ostrawskiego, Dział Numizmatyki Morawskiego Muzeum Ziemi w Brnie, Miejskie Muzeum i Galeria w Hustopečach, Morawska Sekcja Numizmatyczna, Komisja Numizmatyków Asocjacji Muzeów i Galerii Republiki Czeskiej oraz firma MARQ. Ta ostatnia oznacza, że rzeczywistą pracę organizacyjną podjął inż. Jan Štefan, CSc., choć konferencja nie należała do prowadzonego przezeń cyklu „Peníze v proměnách času”. Na miejsce spotkania wyznaczono Hustopeče, miasteczko położone wśród zielonych jeszcze o tej porze roku winogradów na południowych Morawach, między Brnem a Mikulovem.

Ludzkie plany pokrzyżowała jednak Opatrzność, gdy Jiří Sejbal zmarł 18 sierpnia, pozostawiając otwarte liczne prace naukowe i dydaktyczne. Organizatorzy wszelako podtrzymali ideę spotkania, dedykowanego pamięci wielkiego uczonego.

W tematyce konferencji świadomie położono nacisk na numizmatykę nowożytną, która jednakże nie przytłumiła zagadnień związanych ze średniowieczem. Pierwsze wystąpienie, Niny Pavelčíkovéj z Ostrawy, prezentowało działalność Katedry Historii Uniwersytetu Ostrawskiego — naukowego patrona konferencji — w drugim zaś Dagmar Grossmannová z Brna obszernie omówiła numizmatyczny życiorys Jiřígo Sejbala. Uczyniła to nie tylko z serdecznością niegdysiejszej studentki profesora, ale i ze skrupulatnością, która pozwoliła poznać nieznanie szerzej aspekty działalności Zmarłego.

Merytoryczny wątek konferencji rozpoczął ciekawy referat Odonu Burböcka z Grazu,

poświęcony w tytule działalności menniczej Johanna Ulricha von Eggenberg, ale w istocie w ogóle świetnej karierze rodu Eggenbergów i jego związkach z numizmatyką. Niestrudzona D. Grossmannová w drugim już swoim wystąpieniu przedstawiła „Sondę do składu obiegu monetarnego na Morawach w początku 2. połowy XVII w.” na podstawie trzech różniących się wyraźnie skarbów: ze Zd’árca, Rakvic i Ostrova u Macochy. Jan Šmerda z Brna omówił strukturę innego, obfitego znaleziska gromadnego z Morawskiej Ostrawy, współczesnego Wielkiej Kaladzie. Marek Budaj z Bratysławy na podstawie skarbów rozpoznał znaczący udział monet (arcy)biskupstwa ołomuńskiego w obiegu na Słowacji w XVII i XVIII w. Szerzej o statystyce znalezisk monet morawskich na Słowacji mówił Ján Hunka z Nitry. Jan Štěpan z Ołomuńca przedstawił piękne studium o pracownikach mennicy kromieżyjskiej w czasach biskupa Karola II von Liechtenstein, oparte na archiwaliach i ożywione materiałem anegdotycznym.

Od wystąpienia Jiřígo Militky’ego z Pragi rozpoczął się blok referatów poświęconych średniowieczu od niezwykle interesujących znalezisk z badań archeologicznych stanowiska górniczego Staré Hory w Iglawie, XIII-wiecznym ośrodku górnictwa srebrnego. Uwagę referenta przyciągnął obrabany placek srebrny oraz brązowy brakteat — w obu przypadkach rozpatrzone zostały wszystkie znane przykłady występowania podobnych obiektów w XIII-wiecznych znaleziskach. Borys Paszkiewicz z Lublina omówił fragment morawskiego denara Brzetysława I ze skarbu z Konińskiego, stanowiący — jego zdaniem nieznaną odmianę. Jednocześnie zakwestionował podstawy datowania pierwszych monet morawskich przed 1025 r., opowiadając się za późniejszą chronologią. Jan Videman z Brna przedstawił nieznaną typ biskupiego denara morawskiego z XII w. Roman Zaoral z Pragi omówił szerzej denary i brakteaty biskupa ołomuńskiego Brunona z Schauenburga. Zidentyfikował nowe ich typy i wskazał na występowanie niektórych z nich w pobliżu rodzinnego Schauenburga.

Ostatnia grupa referatów nie tworzyła spójnego bloku. Wojciech Łonak z Olesna, wychodząc od znaleziska monety z XVI w. na cmentarzystku, próbował rozpoznać zjawisko obola zmarłych w okresie nowożytnym. Jiří

Hana z Pilzna pokazał niedostrzeżony dotąd czeski lub morawski znak menniczy na trzykrajcarówce Ferdynanda II z 1622 r. Petra Jánošíková z Pilzna omówiła rozwój królewskiej olbory w Czechach w XIII–XIV w. i jej rolę w polityce finansowej państwa. Petr Juřák na koniec, obszernie omówiwszy historię regionów Frydka i Místka ze szczególnym uwzględnieniem aspektów etnicznych, zaprezentował dzieje tamtejszych narodowych instytucji kredytowych.

Okrasą kommemoratywnego spotkania było zwiedzanie ekspozycji winiarstwa w hustopeckim muzeum, połączone z degustacją miejscowych specjałów. Być może to dionizyjski nastrój sprawił, że konferencja nie miała swego podsumowania. A zasługuje na nie, okazała się bowiem wyjątkowo spójna tematycznie. I choć zawiadło aż pięciu z osiemnastu umieszczonych w programie referentów (lukę zmniejszyło jedno wystąpienie pozaprogramowe), otrzymaliśmy serię przyczynków do dziejów mennictwa morawskiego *ab ovo usque ad mala*. Tylko przyczynków jednak — poza dwoma referentami słowackimi nikt nie podjął prób generalizacji ani nowego naświetlenia problemów węzłowych. Z rozległych dziejów morawskiej monety i zwierzchności menniczej wiele zagadnień w ogóle nie zostało poruszonych. Bo też i obdarzeni wielkim autorytetem mistrzowie numizmatyki czeskiej od lat już — z różnych powodów — rzadko i przelotnie pojawiają się na konferencjach. Odszedł teraz najwytrwalszy z nich. Bardziej chyba niż referatów o mennictwie morawskim XIV czy XV w. zabrakło hołdu dla niego, w postaci choćby symbolicznego przekazania wieńca na oddalony od Hustopec grób Jiřigo Sejbala.

BRP

XIII Sesja Numizmatyczna w Nowej Soli 14–15.X.2004

W regularnym odstępie czterech lat od ostatniej¹, odbyła się w Nowej Soli kolejna,

¹ Niedawno zostały opublikowane przez Muzeum w Nowej Soli materiały: *XII Ogólnopolska Sesja Numizmatyczna w Nowej Soli. Znaleziska monet i metody ich badań*, red. M. Gączarzewicz, Nowa Sól 2003, 138 ss.

już XIII sesja, rozpoczynając drugi tuzin ogólnopolskich spotkań numizmatycznych. Tym razem tematem był „Stempel monet — obraz a słowo”, a więc w zamierzeniu problem nie tylko ikonograficzny. Chodziło o to, aby zastanowić się nad wzajemnym stosunkiem dwóch części składowych stempla menniczego, a mianowicie wyobrażenia i towarzyszącej mu legendy. Na ogół, ale oczywiście nie zawsze, pierwszy z tych elementów występuje po środku stempla, czyli w jego polu; drugi natomiast pole to otacza, a więc jest sytuowany w otoku. Oba te składniki stempla mogą pozostawać we wzajemnym związku i wzajemnie się uzupełniać, albo zawierać treści odrębne, albo nawet sprzeczne ze sobą. To oczywiście nie wyczerpuje wszystkich możliwości, gdyż stemple mogą być wyłącznie obrazowe, czyli anepigraficzne, lub na odwrót — tylko napisowe, a więc aikoniczne. Wtedy można się zastanawiać, jaki był powód zaniku drugiego składnika i spowodowania zachwiania, a właściwie braku równowagi między nimi.

Takie były zamierzenia Komisji Numizmatycznej, która już tradycyjnie wzięła na siebie ciężar uzgodnienia tematu sesji, a następnie wytypowania referentów. Również tradycyjnie cały trud zorganizowania sesji ponosiło Muzeum w Nowej Soli, a personalnie mgr Małgorzata Gączarzewicz, skutecznie wspierana przez dyrektora Muzeum w osobie p. mgr Krystyny Bakalarz. Z góry trzeba powiedzieć, że strona organizacyjna, jak zawsze była bez zarzutu, a klimat obrad i całej sesji wręcz znakomity.

Obrady zostały podzielone na trzy części, którym przewodniczyli w pierwszym dniu dr Aleksandra Krzyżanowska i prof. Borys Paszkiewicz, a w drugim do południa prof. Stanisław Suchodolski. Ponieważ układ referatów był chronologiczny, po wystąpieniach powitalnych jako pierwszy zabrał głos prof. M. Mielczarek, który omówił „Boskość władcy na monetach Seleukidów”. Następnie mgr Jacek Rakoczy przedstawił „Świat rzymski według triumwirów monetarnych. Obraz i słowo na rzymskich monetach republikańskich”. Były to jedyne wystąpienia dotyczące starożytności, a mimo to wzbudziły one ożywioną dyskusję również wśród niefachowców. Pytano m.in. czy na przedstawianych monetach istniała zgodność między wyobrażeniami i legendami oraz podkreślano zaskakujące analogie między nie-

którymi zjawiskami zachodzącymi w Republice Rzymskiej i w naszych czasach. Następnie prof. S. Suchodolski analizował „Stosunek legendy do wyobrażenia na monetach Europy Środkowej w X i XI w.” Przeważająca tu w tym czasie rozbieżność między tymi dwoma elementami została usankcjonowana już w wyniku reformy karolińskiej. Zaaprobowano wówczas obecność symboli chrześcijańskich, które w zasadzie nie wymagały objaśnienia. Dzięki temu w otokach mogły się pojawić napisy o charakterze metrykalnym. Zapowiadany w programie referat doc. T. Krejčíka z Ostravy o ikonografii monet morawskich w XII i XIII w. niestety nie został wygłoszony z powodu nieobecności autora. Przyspieszyło to wystąpienie mgra Witolda Garbaczewskiego: „Magiczna funkcja słowa i obrazu — moneta jako apotropaion”, w którym obecni zostali zapoznani z kolejnym tematem wyjętym z wielkiej pracy autora, poświęconej ikonografii brakteatów polskich z XII i XIII w. (por. notatkę obok o obronie pracy doktorskiej). Również tegoż okresu dotyczył następny referat. Mgr B. Haczewska mówiła w nim o „Obcych wzorcach brakteatów ze skarbu krakowskiego”. Dyskusja natomiast toczyła się nie tylko wokół tych wzorców, ale również datacji samego skarbu — lata czterdzieste (jak postuluje autorka i B. Paszkiewicz), czy może już dwudzieste lub trzydzieste XIII w. Treść wystąpienia mgr Roberta Pieńkowskiego niezbyt pokrywała się z zapowiedzianym tytułem, poświęcona bowiem była nie stempłowi brakteatów dolnośląskich na przełomie XII i XIII w., lecz głównie propozycji nowego określenia znanego denara śląskiego z tego czasu z wyobrażeniem biskupa i głowy św. Jana. W świat Europy Zachodniej wprowadził dr T. Szczurek, mówiąc o „Roli stempla monety w okresie regionalizacji menniczej w Niemczech” w XI–XIII w.

Następnego dnia zabrał głos jedyny zagraniczny uczestnik sesji — dr Roman Zaoral z Pragi, omawiając temat: „Obraz a legenda na českých a moravských ražbach 13. století”. Z kolei w dosyć egzotyczną dla zebranych, ale interesującą tematykę wschodniego sąsiada wprowadził prof. B. Paszkiewicz, przedstawiając „Ikonografię późnośredniowiecznych monet ruskich — kilka uwag”. Następnie mgr M. Zawadzki zmagiał się z „Ikonografią monet wschowskich” bitych od XV do XVII w., sta-

rając się objaśnić występujące na nich herby i sygnatury. Jako ostatni wystąpił mgr M. Widałowski, który w referacie „Stempel menniczny — projekt i realizacja” mówił o wykonywaniu stempli (problem punc!) i technice bicia, walcowania lub wyciskania monet.

W swoim podsumowaniu prof. B. Paszkiewicz uznał obrady za owocne, podkreślając zróżnicowanie tematyki zarówno pod względem chronologicznym, geograficznym, jak i rzeczowym. Nie przyniosły one wprawdzie jasnej odpowiedzi na pytania stawiane na początku sesji o zgodność między wyobrażeniem a legendą — m.in. ze względu na różne rozumienie tego pojęcia — przyczyniły się jednak z pewnością do lepszego zrozumienia treści i symboliki stempla monetarnego.

Wieczorem pierwszego dnia, dzięki czasowi pozyskanemu na skutek nie wygłoszenia jednego referatu, odbyło się zebranie Międzemuzealnego Kolegium Numizmatycznego. Przewodzący obrady jego dotychczasowy przewodniczący Jerzy Piniński powiadomił, że od 2005 r. zamierza przejść na emeryturę, a w związku z tym nie będzie mógł nadal pełnić tej funkcji. Nowym przewodniczącym zgodził się zostać — przy aplauzie zebranych — dr Jarosław Bodzek, kierownik Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie. Funkcję sekretarza ma objąć mgr Mateusz Woźniak z tegoż Gabinetu.

S.S.

Nowe habilitacje i doktorat

W ostatnim półroczu trzy osoby związane z numizmatyką lub z naukami pokrewnymi uzyskały nowe stopnie naukowe. Tuż przed wakacjami, 18 czerwca 2004 r., dr Zenon Piech — autor cenionej pracy o „Ikonografii pieczęci Piastów” (Kraków 1993), po odbyciu kolokwium habilitacyjnego przed Radą Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego uzyskał stopień doktora habilitowanego. Podstawą przewodu była jego rozprawa „Monety, pieczęcie i herby w systemie symboli władzy Jagiellonów”, Warszawa 2003 [2004], Wydawnictwo DiG, 366 ss., 83 il. Recenzowało ją trzech profesorów: Krzysztof Baczkowski z UJ, Stefan Krzysztof Kuczyński z Instytutu Historii PAN w Warszawie i Józef Szymański z UMCS w Lublinie.

W dniu 28 września 2004 r. na Wydziale Historycznym UMK w Toruniu odbyło się kolokwium habilitacyjne dr. Krzysztofa Filipowa, dyrektora Muzeum Wojska w Białymstoku, znanego autora prac z zakresu numizmatyki i falerystyki, v-prezesa Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego. Stopień doktora habilitowanego uzyskał on na podstawie pracy: „Falerystyka polska XVII–XIX wieku”, Białystok 2003, 336 ss. + 20 ss. ilustracji. Rozprawę i cały dorobek jej autora oceniali prof. prof.: Michał Klimecki, Stefan K. Kuczyński i Tadeusz M. Nowak.

Publiczna obrona pracy doktorskiej mgr. Witolda Garbaczewskiego z Muzeum w Bydgoszczy przeprowadzona została w dniu 21 października 2004 r. w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie. Obszerna rozprawa (440 ss. z małymi odstępami + 639 ilustracji na 34 tablicach) zatytułowana „Ikonografia monet piastowskich (1173 – ok. 1280)” została napisana pod kierunkiem prof. S. Suchodolskiego. Recenzowali ją natomiast bardzo wnikliwie prof. Jacek Banaszkiewicz z Uniwersytetu Warszawskiego i dr hab. Borys Paszkiewicz z UMCS. Jest nadzieja, że ta wysoko oceniona praca ukaże się już w 2005 r. w ramach planu wydawniczego Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego. Niektóre jej fragmenty były już anonsowane na łamach WN i BN.

S.S.

Zmarł Jiří Sejbal (1929–2004)

Numizmatyka czeska znów poniosła ciężką stratę: 18 sierpnia 2004 r. zmarł w Brnie najwybitniejszy dziś badacz dziejów pieniądza w Czechach — prof. dr Jiří Sejbal, DrSc. Był on również znakomitym muzeologiem, długoletnim dyrektorem Morawskiego Muzeum, a jednocześnie też pracownikiem dydaktycznym dwóch uczelni wyższych. Brał nadto czynny udział w pracach organizacyjnych numizmatyki czeskiej, piastując najwyższe funkcje w Czeskim Towarzystwie Numizmatycznym i w Komisji Numizmatycznej Akademii Nauk. Jego zasługi zostały docenione przez Międzynarodową Komisję Numizmatyczną (CIN), która w czasie Kongresu Berlińskiego w 1997 r. nadała mu najwyższą godność — członka honorowego.

Jiří Sejbal urodził się 19 października 1929 r. w mieście Třebíč na Morawach. Po ukończeniu tamtejszego gimnazjum rozpoczął w 1948 r. studia na wydziale filozoficznym Uniwersytetu im. T. Masaryka w Brnie. W 1953 r. uzyskał dyplom w zakresie historii na podstawie pracy poświęconej rozwojowi gospodarczemu i społecznemu królewskich miast na

Morawach: Brna, Ołomuńca, Znojma i Iglawy w 2. połowie XIV w. Przy tej okazji zetknął się on z problematyką historii pieniądza. To zainteresowanie zaprowadziło go do pracy w Morawskim Muzeum, w którym pozostał przez blisko 40 lat aż do swojego odejścia na emeryturę w 1991 r. W nowoczesny sposób zorganizował tu dział numizmatyczny, który stał się wzorem dla analogicznych placówek nie tylko we własnym kraju. Bardzo dobre pojęcie o tym, jak ten dział wyglądał, o jego koncepcji i pracy daje ciekawa publikacja jego twórcy: *Numismatické oddělení Moravského Muzea v Brně*, Brno 1979. Jednym z realizowanych zadań była edukacja, którą szerzono za pomocą cieszącej się wielkim sukcesem wystawy „Historia pieniądza na Morawach”. Stworzył ją J. Sejbal w 1973 r., a po czterech latach przeniósł do nowych, znacznie większych pomieszczeń w tzw. biskupim dworze. Zyskała ona jeszcze na wartości w 1991 r. po dokonaniu modernizacji. Znako- mitym uzupełnieniem wystawy jest praca jej autora *Dějiny peněz na Moravě*, Brno 1979, zawierająca nie tylko historię pieniądza na Morawach, ale również dokumentację dużej części eksponowanego materiału.

Sukcesy naukowe i organizacyjne J. Sejbala w dziale numizmatycznym były powodem, że w 1977 r. został on powołany na dyrektora naczelnego Morawskiego Muzeum — wielkie-

go zespołu muzealnego (największego w Czechach po Muzeum Narodowym w Pradze), liczącego kilkanaście różnotematycznych oddziałów rozsianych po całym mieście. Funkcję tę musiał sprawować dobrze, skoro pełnił ją aż do 1990 r.

Prace muzealne nie przeszkodziły J. Sejbłowi w jego drodze naukowej. W 1962 r. uzyskał tytuł kandydata nauk na podstawie wysoko cenionej pracy *Moravské mince doby husitské*, Brno 1965. W cztery lata później osiągnął tytuł doktora filozofii, a w 1970 habilitował się. Wreszcie w 1989 r. uzyskał tytuł doktora nauk historycznych (DrSc.).

Od 1965 r. J. Sejbál zajmował się równocześnie dydaktyką, prowadząc wykłady i seminaria dla historyków, archeologów, ekonomistów i przyszłych pedagogów na macierzystym Uniwersytecie im. T. Masaryka w Brnie. Przyniosło mu to w 1993 r. tytuł profesora uniwersyteckiego. W latach 1991–1993 wykładał nadto historię pieniądza czeskiego i morawskiego na Uniwersytecie Wiedeńskim w słynnym Instytucie Numizmatycznym prof. Wolfganga Hahna.

Jeszcze inna strona działalności J. Sejbála to prace redakcyjne. W Brnie stworzył on i następnie redagował pismo „Moravské numismatické zpravy”, którego kontynuację stanowią „Folia Numismatica. Supplementum ad Acta Musei Moraviae”. Był również twórcą i redaktorem dwóch serii muzealnych: „Numismatica moravica” i „Studia numismatica et medaillistica”. Zasiadał także w radach redakcyjnych pism wychodzących w Pradze („Numismatické listy”), a nawet w Nitrze („Slovenska numizmatika”). W latach 1983–1993 był redaktorem naczelnym wychodzącego w Pradze „Numismatickeho sborníka” — czołowego organu numizmatycznego Czech.

Profesor Sejbál wykazywał się także wielkimi talentami organizacyjnymi — znane były przygotowywane przez niego różnego rodzaju spotkania naukowe. Z nich największe znaczenie miały międzynarodowe sympozja poświęcone dziejom pieniądza na Morawach odbyte w latach 1964, 1969 i 1979. Materiały z nich zostały następnie opublikowane jako tomy II, V i VI wspomnianej wyżej serii „Numismatica moravica”. Zawierają one cenne źródła do poznania aktualnego stanu badań nad historią pieniądza morawskiego, zwłaszcza z okresu

średniowiecza. Historii badań natomiast było poświęcone kolejne sympozjum zorganizowane w 1983 r. z okazji 250 rocznicy urodzin M. A. Voigta — twórcy naukowej numizmatyki czeskiej („Studia num. et med.” VII, 1988).

Przez wiele lat był członkiem Numizmatycznej Komisji Czechosłowackiej Akademii Nauk, a w latach 1977–1991 jej przewodniczącym. Wchodził również w skład Komisji Numizmatycznej Słowackiej Akademii Nauk. Przewodniczył Komisji Numizmatycznej do spraw muzeologicznych, działającej przy Muzeum Narodowym w Pradze. Był członkiem komitetu narodowego ICOM.

Bardzo aktywnie uczestniczył w społecznym ruchu numizmatycznym: w ogólnokrajowym Czeskim Towarzystwie Numizmatycznym (prezesując mu w latach 1977–1978), w jego brneńskim oddziale i wreszcie w powołanej przez siebie Morawskiej Sekcji Numizmatycznej.

Z tego bardzo pobieżnego i skrótowego przeglądu niewdźwignacnie wynika, że Jiří Sejbál był człowiekiem bardzo aktywnym i wielce zasłużonym dla numizmatyki czeskiej. Najwięcej mu zawdzięcza niewątpliwie numizmatyka morawska, której był znakomitym znawcą. Szczególnie bliski był mu okres średniowiecza, któremu poświęcił najwięcej prac. W tym zakresie nie miał sobie równych i można śmiało powiedzieć, że to właśnie on ukształtował naszą wiedzę o pieniądzu kursującym na Morawach w okresie wielkomorawskim i zwłaszcza od XII do XV w. Interesujące jest jednak, że cechy badacza regionalnego (w pozytywnym sensie tego określenia) łączył on z zainteresowaniami szerszymi, przede wszystkim regionami sąsiednimi: Czech, Austrii i Śląska. Sięgał jednak również po tematy wychodzące poza Europę Środkową, czego najlepszym przykładem jest jego *opus vitae: Zaklady peněžního vyvoje*, Brno 1997. Przedstawił w nim Autor dzieje pieniądza w czeskich ziemiach na szerokim tle europejskim, poczynając od początków pieniądza i mennictwa starożytnego.

Szczególną cechą Jiřího Sejbála była jego niezwykła otwartość na kontakty zagraniczne. Przejawiało się to nie tylko zapraszaniem badaczy obcych na swoje, przedstawione wyżej sympozja i konferencje, które w ten sposób uzyskiwały rangę międzynarodową. Również sam dużo podróżował, wygłaszając odczyty

— a przez dwa lata prowadząc wykłady w Wiedniu — i biorąc udział w zagranicznych spotkaniach, w pierwszej zaś kolejności we wszystkich międzynarodowych kongresach numizmatycznych, od kopenhaskiego w 1967 r. poczynając, a na berlińskim w 1997 r. kończąc. Nie mniej ważne były kontakty niejako instytucjonalne, dokonywane między numizmatykami morawskimi z jednej strony, a słowackimi, austriackimi, węgierskimi, niemieckimi, holenderskimi, duńskimi i wreszcie polskimi — z drugiej.

Z Polską i Polakami był związany od dawna. Uczestniczył w I Kongresie Archeologii Słowiańskiej w Warszawie w 1965 r., w polsko-czechosłowackich, potem polsko-czesko-słowackich konferencjach numizmatycznych (m.in. w Mogilanach w 1983 r.), w IV sesji w Nowej Soli w 1973 r., w muzeologicznej konferencji w Białej Podlaskiej w 1990 r. Bliskie kontakty utrzymywał z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi i z Podkomisją Numizmatyczną Oddziału PAN w Krakowie. Ostatnio brał udział w spotkaniu przewodniczących Komisji Numizmatycznych Polski, Czech i Słowacji w Warszawie w 1994 r. Oczywiście jest, że na swoje morawskie konferencje zapraszał naszych przedstawicieli, którym następnie użyczał łamów w redagowanych przez siebie wydawnictwach. Sam też publikował w Polsce (również w WN II, 1958, z. 3, s. 15–17, w BN 1979, w „Sprawozdaniach z posiedzeń komisji naukowych Oddziału PAN w Krakowie” 1972, 1980), m.in. niedawno o prawie menniczym biskupów olomunieckich w XIII w. w księdze pamiątkowej *Moneta mediaevalis*, Warszawa 2002, s. 309–325. Więcej szczegółów można znaleźć w bibliografii prof. Sejbała zestawionej z okazji jego jubileuszy w „Folia Numismatica” 4–5, 1989/90, s. 81–92 i 14/15, 1999/2000, s. 130–132 oraz w specjalnym, międzynarodowym numerze „Folia Numismatica” 8–9, 1993/94, dedykowanym mu na 65. urodziny.

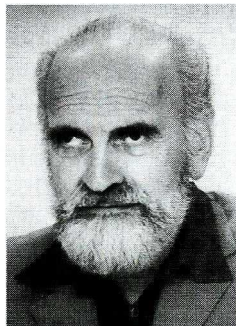
Dokonywania J. Sejbała od dawna były dostrzeżone i nagradzane, zwłaszcza za granicą. Po członkostwem honorowym CIN wymienić można także członkostwo Austriackiego Towarzystwa Numizmatycznego i Komisji Numizmatycznej Austriackiej Akademii Nauk oraz medale: Kurta Reglinga Gabinetu numizmatycznego Państwowych Muzeów

w Berlinie i Gottfrieda Sempers Państwowych Zbiorów Sztuki w Dreźnie. Polski minister kultury nadał mu odznakę „Za zasługi dla kultury polskiej”.

Zegnamy ze smutkiem zasłużonego badacza, muzealnika i organizatora ruchu numizmatycznego — naszego dobrego przyjaciela.

Stanisław Suchodolski

Dr Janusz Reyman (1927–2004) — wspomnienie

Dnia 15 września 2004 r. zmarł w Krakowie dr Janusz Reyman, zasłużony numizmatyk, wieloletni pracownik Muzeum Narodowego w Krakowie. Urodził się 27. grudnia 1927 r. w Krakowie. Był synem archeologów: Tadeusza i Olgi Reymanów. Po ukończeniu szkoły średniej postanowił kontynuować tradycję rodzinne i podjął studia archeologiczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Początkowo wybrał specjalizację archeologiczną, studiując pod kierunkiem prof. Romana Jakimowicza. Jednakże po jego śmierci w 1950 r. zwrócił się ku numizmatyce. Wraz ze zmianą specjalizacji, naukową opiekę nad Januszem Reymanem objął wybitny numizmatyk, profesor Marian Gumowski. Studia ukończył w 1951 r. obroną pracy magisterskiej pt. „Znaleziska monet rzymskich na Pomorzu Zachodnim”.

Aktywność zawodowa dr Reymana związana była przede wszystkim z numizmatyką. Tym nie mniej jeszcze jako student pracował w 1948 r. w Dziale Archeologii Muzeum Pomorskiego w Toruniu, a po powrocie do Krakowa, po ukończeniu studiów, związał się z Nowohuckim Oddziałem Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Następnie, kierowany zainteresowaniami, pod-

jął pracę w Zakładzie Numizmatyki Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Krakowie. W tej ostatniej instytucji poświęcił się przede wszystkim inwentaryzacji znalezisk monet rzymskich na południowym wybrzeżu Bałtyku oraz skarbów średniowiecznych na obszarze Małopolski, czego efektem jest kilka prac naukowych.

Kariera zawodowa Janusza Reymana była jednakże związana przede wszystkim z Gabinetem Numizmatycznym Muzeum Narodowego w Krakowie. Jego związki z tą instytucją sięgały jeszcze czasów studenckich, kiedy w 1949 r. odbył w Gabiniecie Numizmatycznym praktykę. W r. 1958 rozpoczął tu regularną pracę. Gabinetowi Numizmatycznemu MNK pozostał wierny aż do momentu przejścia na emeryturę w 1993 r. Początkowo do Jego zadań należała opieka nad zbiorem monet polskich i obcych — średniowiecznych oraz nowożytnych. W 1971 r. objął stanowisko kierownika Gabinetu, które zajmował do 1989 r. W trakcie długich lat pracy w krakowskim muzeum dr Reyman pracował przy typologicznym uporządkowania zbioru. Jako kierownik Gabinetu nadzorował prowadzone od początku lat siedemdziesiątych ubiegłego stulecia prace reinwentaryzacyjne.

Obok codziennej, żmudnej pracy przy opracowywaniu i reinwentaryzacji obiektów, Janusz Reyman włączył się aktywnie w dzieło upowszechniania zbiorów. Jego dorobek stanowi autorstwo scenariusza lub komisarstwo kilku wystaw numizmatycznych. Do najważniejszych należą: „Polska moneta średniowieczna” (1968), „Pieniądz Polski Ludowej” (1969), „Od denara do złotówki” (1969), „Portrety królów polskich w monecie i medalu” (1979), „Najcenniejsze obiekty ze zbioru Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie” (1980), „Systemy mennicze Rzeczypospolitej od 990 do 1795 r.” (1983) oraz „Wystawa Jubileuszowa z okazji 100-lecia Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie” (1988).

Praca w Muzeum nie przeszkodziła Januszowi Reymanowi w prowadzeniu badań naukowych. Jego dorobek naukowy stanowi kilkadziesiąt publikacji, przede wszystkim numizmatycznych. Do najważniejszych osiągnięć należy wydane w 1975 r. monograficzne opracowanie mennicy olkuskiej, stanowiące tekst

Jego rozprawy doktorskiej (*Mennica olkuska 1579–1601*, Wrocław 1975). Tematyce tej poświęcił ponadto kilka artykułów. Zainteresowania J. Reymana kierowały się ponadto ku zagadnieniu znalezisk monet rzymskich i średniowiecznych na terenie Polski. Efektem tych badań jest przede wszystkim współautorstwo inwentarza *Wczesnośredniowieczne skarby srebrne z Małopolski, Śląska, Warmii i Mazur* (Wrocław 1966). Zajmował się ponadto obiegiem monetarnym na terenie Małopolski (np. *Zu den Fragen des Geldumlaufs im Gebiet des mittelalterlichen Kleinpolens*, w: *Rapports du IIIe Congrès International d'Archéologie Slave*, t. 1, Bratislava 1979). Dużą uwagę poświęcał dziejom numizmatyki polskiej ze szczególnym uwzględnieniem historii kolekcji numizmatycznej Muzeum Narodowego w Krakowie (m.in. *Kolekcje E. Hutten-Czapskiego i Z. Zakrzewskiego w Gabinetzie Numizmatycznym Muzeum Narodowego w Krakowie*, w: *Prace i Materiały MAiE w Łodzi*, 7, 1988).

Obok pracy w Gabiniecie Numizmatycznym MNK Janusz Reyman aktywnie działał na rzecz ruchu numizmatycznego. Członkiem Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego został w 1949 r., jeszcze w czasie studiów. Od 1953 r. aktywnie działał w — powstałym wskutek połączenia polskich towarzystw naukowych numizmatycznych i archeologicznych — Polskim Towarzystwie Archeologicznym, a następnie w Polskim Towarzystwie Archeologicznym i Numizmatycznym. Brał udział w ponownym powołaniu do życia w 1962 r. Sekcji Numizmatycznej PTA w Krakowie. W latach 1974–1987 pełnił funkcję jej przewodniczącego.

Równoległe z działalnością w ramach PTAiN Janusz Reyman aktywnie pracował w Sekcji Numizmatycznej Komisji Archeologicznej Oddziału Krakowskiego PAN jako jej wiceprzewodniczący, a w 1989 r. powołany został do Komisji Numizmatycznej Komitetu Nauk Historycznych PAN w Warszawie.

W ramach swej społecznej aktywności na polu numizmatyki uczestniczył między innymi w pracach przy organizacji konferencji oraz sympozjów. Współorganizował III Polsko-czechosłowacką konferencję numizmatyczną w Mogilanach (14–15 października 1983). Szczególnie przyczynił się do zorganizowania obchodów Jubileuszu 100-lecia Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie. Był m.in. auto-

rem wystawy oraz współredaktorem publikacji towarzyszącej obchodom.

W uznaniu zasług położonych dla kultury polskiej i numizmatyki Janusz Reyman uhonorowany został szeregiem wyróżnień — został m.in. odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a Polskie Towarzystwo Numizmatyczne i Archeologiczne nadało Mu w 1987 r. członkostwo honorowe.

Pożegnaliśmy dr. Janusza Reymana na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie w dniu 20 września b.r. Był człowiekiem o wielkich zasługach dla Gabinetu Numizmatycznego Muzeum Narodowego w Krakowie i dla ruchu numizmatycznego. Takim pozostanie w pamięci wszystkich, którzy z nim współpracowali. Cześć Jego Pamięci!

Jarosław Bodzek, Bogumiła Haczewska

Sprawozdanie z działalności Komisji Numizmatycznej w 2004 r.

W roku sprawozdawczym odbyło się pięć zebrań Komisji Numizmatycznej Komitetu Nauk Historycznych PAN. Pierwsze z nich, w dniu 30 stycznia 2004, poświęcone było tematyce pieniądza starożytnego. Gość z Czech — mgr Jiří Militký z Muzeum Narodowego w Pradze, przedstawił referat: *Znaleziska monet greckich, rzymskich i wczesnobizantyjskich w Czechach*. Temat ten pozostaje w związku z przygotowywanym przez czeskich kolegów nowym inwentarzem znalezisk monet antycznych. Wzbudził on szczególne zainteresowanie ze strony polskich badaczy, którzy są w trakcie realizacji analogicznego zadania w odniesieniu do ziem polskich. Znalazło to wyraz w ożywionej dyskusji, w której główny udział wzięli prof. A. Bursche i dr R. Ciołek.

Związki z pierwszym referatem miał referat drugi, wygłoszony przez mgr. Marcina Rudnickiego z Warszawy (doktorant Instytutu Archeologii UW): *Uwagi o mennictwie Celtów w Małopolsce w świetle nowego znaleziska*, gdyż, jak wiadomo, najbliższe centrum mennictwa celtyckiego mieściło się w Czechach. Stąd wpływała kompetencja uwag naszego gościa w trakcie dyskusji. Zdaje się nie ulegać wątpliwości, że w świetle obecnych i dawniejszych (por. PNN VII, 2003) studiów M. Rudnickiego rysuje się nowy etap badań nad mennictwem Celtów w Polsce.

W programie posiedzenia, które odbyło się 29 marca 2004, były trzy wystąpienia. Łączył je wspólny temat, a mianowicie badania archeologiczne prowadzone w Janowie Pomorskim pod Elblągiem. Referat wprowadzający: *Wyniki ostatnich, rewelacyjnych badań archeologicznych w Janowie Pomorskim, dawnym Truso*, wygłosił kierownik tych badań — dr Marek F. Jagodziński z Muzeum w Elblągu. Następnie omówione zostały wydobyte w czasie tych prac monety orientalne oraz zachodnie. Rewelacją jest zarówno wielka ich liczba, jak i wczesna chronologia (VIII–IX w.). Pierwsze opracował mgr Andrzej Bartzczak z Instytutu Orientalistyki UJ w Krakowie. Z powodu nieprzybycia autora na zebranie, jego tekst (*Monety orientalne z badań w Janowie Pomorskim*) został odczytany. Monety zachodnie przedstawił prof. Stanisław Suchodolski: „*Sceat*” i inne monety zachodnie z *Janowa Pom.* Temat wzbudził wielkie zainteresowanie licznie przybyłych numizmatyków i archeologów, którzy zadawali wiele pytań i żywo dyskutowali (por. publikację w WN XLVIII, 2004, z. 1).

Jedynym referentem na zebraniu w dniu 7 maja 2004 był dr Georges Depeyrot z CNRS w Paryżu, który mówił o *Monecie starożytnej i średniowiecznej na Zakaukaziu*. W bogato ilustrowanym referacie przedstawił on znaleziska z Gruzji i Armenii ostatnio publikowane w ramach kierowanej przez siebie serii Collection Moneta (Wetteren).

Bohaterem również kolejnego posiedzenia Komisji był badacz zagraniczny — dobrze u nas znany dr Peter Ilisch z Münster. Tematem jego referatu były *Denary Ottona i Adelajdy oraz krzyżówki typu IV w nowym świetle*. Autor ukazał nowe propozycje datowania poszczególnych odmian tych monet, które licznie występują w naszych znaleziskach (por. artykuł złożony do druku w WN).

Program zebrania został uzupełniony wystąpieniem dr. hab. Borysa Paszkiewicza o *Początkach średniowiecznego mennictwa w Zaganiu*.

Po przerwie wakacyjnej odbyło się tylko jedno posiedzenie, w dniu 26 listopada 2004. Pierwszy punkt programu był nietypowy. Komisja uczciła jubileusz swojego członka — mgr. Jerzego Pinińskiego z Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi, który tydzień wcześniej (19.XI) ukończył 65 lat. Przewodni-

czący KN, prof. S. Suchodolski przedstawił w skrócie osiągnięcia naukowe Jubilata, a następnie do życzeń i kwiatów dołączył prezent w postaci historycznego medalu.

W części naukowej zostały wygłoszone dwa referaty. Najpierw dr Barbara Butent-Stefaniak z Ossolineum we Wrocławiu przedstawiła *Stan badań nad znaleziskami monet wczesnośredniowiecznych na Śląsku*. Mówiła zarówno o znaleziskach nowych, odkrytych już po opublikowaniu w 1966 r. tomu IV „Polskich skarbów wczesnośredniowiecznych”, jak też o znaleziskach dawnych, ale dotychczas nie znanych, odnalezionych w poniemieckich materiałach archiwalnych.

Największą rewelacją był referat drugi, wygłoszony przez mgr. Adama Kędzierskiego ze Stacji Archeologicznej Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Kaliszu. Na postawione w tytule pytanie: *Czy istnieją monety Zbigniewa,*

syna Władysława Hermana? autor postulował odpowiedź twierdzącą. Monetami tymi miały być najpóźniejsze krzyżówki bite w XI/XII w. w Wielkopolsce (może w Kaliszu?). Tezę tę uprawdopodobnił on do tego stopnia, że zdołał przekonać do niej w trakcie dyskusji większość obecnych. Tekst będzie opublikowany w najbliższym zeszycie WN.

Punktem stałym wszystkich zebrań Komisji były informacje o sprawach bieżących. Frekwencja w czasie posiedzenia wynosiła średnio ok. 20 osób, rekordowo zaś sięgnęła 42 osób.

Wkład Komisji w XIII ogólnopolską sesję numizmatyczną „Stempel monet — obraz a słowo”, zorganizowaną przez Muzeum Miejskie w Nowej Soli w dniach 15–16.X.2004, polegał na przygotowaniu programu naukowego (por. wyżej sprawozdanie).

Stanisław Suchodolski

Dnia 29 października 2004 roku zmarł w Krakowie w wieku 55 lat

Dr hab. Lesław Morawiecki

wybitny znawca numizmatyki antycznej,
profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego
i Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Dnia 18 stycznia 2005 roku zmarła w Krakowie w wieku 78 lat

Dr Stanisława Kubiak

zasłużony badacz pieniądza średniowiecznego,
b. Kierownik Pracowni Numizmatyki i Źródeł Orientalnych
Instytutu Orientalistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wspomnienia o Zmarłych zamieścimy w następnym zeszycie Wiadomości Numizmatycznych